

UDC 782:477+450 «18»

**«GOLDEN AGE» OF THE ITALIAN OPERA IN ODESA:
ANDROV'S FAMILY ENTREPRISE IN THE SEASON OF 1851–1852**

Batsak Kostyantyn, PhD in History, Associate Professor,
Borys Grinchenko Kyiv University

The aim of this paper is to investigate the peculiarities of the Odesa Italian opera vocal and scenic activities in the context of the Odesa theatre organizational, creative and socio-cultural relations in the middle of the nineteenth century.

Research methodology involves the use of the semiotic method, mosaic reconstructions and a cross-disciplinary research that allow us to study a musical theatre as a holistic social and cultural space.

Results. Due to the contemporary and balanced repertoire, the vocal and dramatic talents of the main performers of the troupe, the skillful interaction of the soloists with each other, with the choir and the orchestra, the Odesa opera became one of the best and, at the same time, the most expensive foreign Italian entrees to be financed from communal budgets. Unfortunately, the expectations of the inexperienced impresario for the great wealth of Italian opera performances have not come true: neither the annual subsidy from the city, nor the monopoly profits of the entrepreneur from marquidity in the port quarantine, nor loans from private individuals could compensate for the large deficit of payments, which was outlined in the theatre in the second half of the theatrical year and threatened to enterprise bankrupt and the loss of a positive image of the Odesa impresario among the representatives of the professional guild of opera singers, as well as owners of the Italian theatrical agencies.

The novelty of the present article is that, due to the attraction of new documentary sources, the history of the scenic performances of the Italian artists in operatic repertoire of Androsov's family enterprise of the second theatrical year was elaborated, the impresario's economic trouble causes were detected, the sources of the formation of this opera troupe were first investigated as well as the social and communicative models of the artists' and viewers' mutual interactions.

Practical importance is that the material of this article allows us to determine the majority of the structural components of the musical and theatrical activities of the foreign Italian opera troupes, their interaction and specificity.

Key words: Italian opera, Odesa theatre, theatre audience, opera repertoire, Androsov's family enterprise.

Надійшла до редакції 30.11.2017 р.

УДК 75.04 (=161.2)(477) «1900/1905» Розвадовський

УКРАЇНСЬКІ МОТИВИ У ТВОРАХ В. РОЗВАДОВСЬКОГО 1900-1905 РОКІВ

Белічко Наталія Юрївна, кандидат мистецтвознавства, доцент,
Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, м. Київ
belichkon@gmail.com

Наведено огляд публікацій, у яких увага приділена організаційно-виставковій та педагогічній діяльності В. Розвадовського. Розглянуто становлення його творчої особистості як художника. Описано пейзажі початкового періоду творчості, присвячені українським мотивам. Проаналізовано пейзажі на шевченківську тему з фондів Національного музею Т. Шевченка у Києві, а також портретні зображення Кобзаря. Висвітлено співпрацю з видатним художником І. Репіним в організації пересувних народних виставок. Наголошено на літературно-просвітницькій діяльності В. Розвадовського. Виявлено звернення митця до відображення українських мотивів у петербурзький період творчості як прояв національної свідомості, що в подальшому отримало продовження в його культурно-мистецькій діяльності.

Ключові слова: пейзажний жанр, Т. Шевченко, національні мотиви, мистецьке просвітництво, художньо-культурна діяльність.

Постановка проблеми. Ім'я українського художника В'ячеслава Розвадовського тривалий час перебувало у забутті. Хоча все своє життя він присвятив служінню мистецтву, створюючи живописні полотна, викладаючи в художній школі Кам'янця-Подільського, а згодом у Ташкентському Алексеєвському комерційному училищі. Він був організатором пересувних народних виставок картин, утіливши ідею передвижництва та мистецького просвітництва для найнижчих соціальних верств населення в Україні. Після переїзду до Середньої Азії, продовжував свою активну художньо-культурну діяльність, опікуючись народно-кустарним виробництвом майстрів Узбекистану.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Перша хвиля зацікавленості діяльністю В. Розвадовського припадає на 1960–1970-ті роки. Статті О. Вахрамеева, О. Коваленко, М. Рябого мають оглядовий характер життя і діяльності художника [1, 5, 14]. У дослідженнях останнього десятиліття увагу приділено популяризаторській роботі митця. В статтях М. Двилюк, Л. Овчаренко,

О. Прищепи найбільше уваги надано саме організації пересувних народних виставок картин. У статті М. Двилюк розглядається виставкова діяльність В. Розвадовського в Україні, Петербурзі, Ташкенті. Згадуються окремі картини, створені на теренах цих країн [3]. Л. Овчаренко розглядає виставкову діяльність В. Розвадовського, наводить статистичні дані про відвідування та маршрути пересування виставок, цитує відгуки про них у тогочасній пресі, наголошує на впливі його діяльності на створення керамічного відділення [5]. О. Прищепка розглядає організацію народних виставок на Правобережній Україні з точки зору формування культурного міського середовища [9]. Викладацька діяльність митця згадувалась у дослідженнях В. Вдовенко, А. Паравійчука, А. Шулика [2, 8, 17]. Цікаві й маловідомі факти, що стосуються життя і творчості митця, представлено в особовій справі В. Розвадовського з Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва в Києві, що містить оригінальні прижиттєві документи та фотографії, а також матеріали, сформовані та передані дочкою художника Т. Розвадовською [4, 7, 10, 13, 15, 16].

Мета статті – охарактеризувати період становлення митця та окреслити його досягнення в галузі живопису.

Виклад основного матеріалу дослідження. В'ячеслав Розвадовський є визначною особистістю в українській культурі першої пол. ХХ ст. Художник за покликанням, він розпочинав свою професійну кар'єру звично для художньо обдарованої молоді російської імперії – закінчив Імператорську Петербурзьку Академію мистецтв, отримавши звання художника в 1900 р.

Навчання в Академії передувало здобуття освіти в Одеській рисувальній школі, де успіхи В. Розвадовського були відмічені нагородами. Зокрема, у 1893 р. від Товариства вишуканих мистецтв він отримав Малу бронзову медаль «за особливі успіхи, виявлені у минулому навчальному році за рисунок із гіпсової голови» [16; арк. 2]. Того ж року нагороджений Великою Бронзовою медаллю за «живопис із мертвої натури» [15; арк. 1].

Цікавим фактом петербурзького періоду є одночасне з академічним навчання на педагогічних курсах, що засвідчує широту зацікавлень митця, бажання В. Розвадовського займатися не лише творчою роботою, а й викладацькою діяльністю. Така наполегливість у навчанні й розуміння свого покликання ще в юнацькі роки свідчить про цілеспрямованість його непересічної натури. У «Свідоцтві» за № 808 від 6 березня 1902 р. зазначено: «Дано сіє від Імператорської Академії Мистецтв художнику В'ячеславу Костянтиновичу Розвадовському в тому, що він протягом 1899 й 1900 навчальних років був слухачем запроваджених при Академії Педагогічних Курсів, брав участь у всіх належних практичних завданнях, у т.ч. давав пробні уроки... витримав призначений іспит у методиці малювання. ...видано... свідоцтво... на право викладати малювання в середніх навчальних закладах» [7; арк. 6]. Можна припустити, що вже тоді В. Розвадовський мав на меті створення художньої школи для талановитих дітей, яку він утілював у життя, створивши рисувальні класи в Кам'янець-Подільському у 1905 р. [9].

Закінчив В. Розвадовський Імператорську Петербурзьку Академію мистецтв у 1900 р. дипломними творами «На Україні» (полотно, олія, 250x430) та «Жнива» (полотно, олія, 182x255). Проте, на весняній виставці 1902 р. за вимогою академічного керівництва перша картина експонувалась під назвою «Рідний край» (цей твір відомий ще під назвою «Над Дніпром»). Після переїзду митця до Ташкенту, на його прохання, вона була передана Туркестанському музею під своєю першою назвою «На Україні». В. Розвадовський виставляв її на ташкентських виставках у 1915 та 1940 рр.

У редакційній статті «Правда Востока» розповідалось про персональну виставку В. Розвадовського 1940 р., присвячену 40-річній діяльності «одного з організаторів Художньо-промислового комбіната в Ташкенті й знавця узбекського народного мистецтва... Привертало увагу велике полотно «На Україні», виконане майстерно, з великим настроєм. Дуже цікаві також старі зарисовки художника «Гуцул», «Молдованин» та ін.» [10; арк. 3]. Після експозиції картину з невідомих причин було віддано на зберігання до Ташкентського військового училища, звідки вона таємничо зникла в повоєнний час (приблизно в 1946 р.). Тому уявлення про картину дає лише фото, що збереглося: «Зображено крутий берег Дніпра, що поріс травою. На кручі біля тина стоїть дівчина-українка, біля неї сидить старий-лірник. За ними дерева з могутньою короною, між якими видніється верхівка колокольні. Під кручею справа – відкриваються дніпровські далі, що зливаються з небом. Це «Михайлова гора» в Каневі, де жив й творив Т. Шевченко» [13; арк. 6–7]. До цього мотиву В. Розвадовський буде повертатись неодноразово.

Схожа доля склалась й в іншого пейзажу на українську тематику, який експонувався в залах Академії мистецтв у 1900 р. Картину «Жнива» було вивезено до Німеччини в 1944 р. із Кам'янець-Подільського музею. Проте збереглась кольорова репродукція цього пейзажа, що дає уявлення про оригінал.

Багато творів В. Розвадовського не збереглося або про їх місцезнаходження не відомо. Деякі роботи відтворені у репродукціях ще за життя художника. Так, під літографією з картини «Тарасова могила» є підпис: «З картини В. Розвадовського. видане «народной вистави картин» 1905 р.». Літографія наклеєна на аркуш паперу, на якому надруковано «Заповіт» Кобзаря. В пейзажі зображено дніпровські далі на заході сонця. З високої точки зору розкривається широка далечінь, де на кручі над річкою видніється маленька хата та хрест на могилі. Зображення з текстом органічно складають єдине ціле, справляють сильне емоційне враження, формують відповідні думки і почуття. Саме в такому вигляді графічний аркуш експонувався на пересувних народних виставках, що засвідчує національно свідому позицію митця. До того ж, виставки супроводжувались просвітницькою діяльністю В. Розвадовського та його колег, яка втілювалась у поясненнях до експонованих картин, розповідях про художників при безпосередньому спілкуванні з глядачами. На останній сторінці каталогів до виставок надруковано звернення: «Брати-селяни, не соромтесь питати художника, який супроводжує виставку, як дивитись картини; що написано; імена художників, які писали картини; яке призначення має картина. На всі питання, що стосуються виставки і картин, кожний по мірі можливості, отримає пояснення» [4; арк. 11]. А також у каталогах виставок 1904–1905 рр. під окремими картинами історичного жанру наводились пояснення сюжетів із давньоруської історії. Просвітництво серед народних мас викликало підозру в місцевої влади, художника звинуватили в революційній пропаганді серед селян, що призвело до заборони проведення народних виставок картин. Останні дві виставки 1906–1907 рр. відбулись лише в Кам'янець-Подільському. А в 1908 р. В. Розвадовський був змушений залишити місто, переїхати до Галичини, що перебувала у складі Австро-Угорщини.

Мотив «Тарасова могила» на початку 1900-х років неодноразово втілювався у пейзажах В. Розвадовського. Зокрема, дві роботи зберігаються в київському Національному музеї Т. Шевченка.

У картині «Вид на Дніпро і могилу Шевченка» (картон, олія, 32x74) композиція і колорит ідентичні до уже згадуваної літографії. Єдиною відмінністю є те, що митець прикрашає схили кручі білими, чорними, помаранчевими квітами, за рахунок чого пом'якшує контраст між затемненим першим планом і висвітленим другим. Деталі першого плану подано досить узагальнено, в єдиному зелено-коричневому колориті. В той час, як у зображенні дніпровських далей та неба на заході сонця художник розробляє тонке нюансування сірих, блакитних, фіолетових, рожевих кольорів, підкреслюючи таким прийомом глибину неосяжного простору.

Цю роботу В. Розвадовського відібрано на Ювілейну виставку Т. Шевченка в Києві у 1939 р. В інвентарній книзі виставки за 1938 р. вона значиться під номером ЮШ–2748. Але в каталогі-путівнику «Республіканська ювілейна Шевченківська виставка», що вийшов друком у 1941 р., цей твір художника не зазначений [12]. Чи сталася помилка в каталозі, чи картина за якихось причин не потрапила на виставку – невідомо.

У другому творі зі збірки музею «Могила Т. Шевченка в Каневі» (1903. Полотно, олія. 23,2x33,2) художник демонструє інший підхід. Зображає могилу Т. Шевченка при денному освітленні, з близької точки зору, піднімаючи лінію горизонту, за рахунок чого вона споглядається на тлі сірого з білими хмарами неба. Робота невелика за розміром, позиціонується як підготовчий етюд. Проте можна стверджувати, що академічний вишкіл сприяв відточеності виконання й завершеності у вирішенні поставлених завдань навіть у підготовчих роботах митця.

Роботі притаманний вишуканий колорит – відтінки зеленого гармонійно поєднано з різноманітними тонами фіолетового. Охристі кольори в зображенні могильного пагорбу узгоджено співіснують із лиловим хрестом та тлі біло-блакитного неба. Насип відтінюють силуети темно-зелених кущів перед ним. Справа звивається стежина, прописана у блідо-фіолетових та світло-коричневих кольорах. Композиційна побудова вписується в академічний трикутник, що проходить через хрест та кущі. Проте художник порушує врівноважену статику, вводячи незначну динаміку руху в зображенні стежки, а також в асиметрії кольорових співвідношень, що надає картині життєвості реального враження.

У 1907 р. В. Розвадовський створив портрет Кобзаря. В особистості великого поета художник підкреслив зосередженість, силу характеру і в той же час наголосив його людяність та скромність. Портрет було відтворено на керамічній тарілці шляхом обпалювання. Саме того року при художніх класах Кам'янець-Подільського створено керамічне відділення, на якому діти навчалися виготовляти різноманітні керамічні вироби [1]. Оскільки ця таріль зберігалася в художній школі, можна припустити, що це був один із витворів керамічного відділення школи В. Розвадовського.

Художник багато сил доклав для створення та встановлення пам'ятника Т. Шевченкові у Києві, всіма можливими засобами збирав на це кошти. Зокрема, тісно спілкуючись із І. Репіним, отримав від

нього акварельний малюнок «Прометей» для виставки в Кам'янець-Подільському з дозволом репродукувати його на листівках для продажу. В листі до І. Репіна він писав: «Прометей отримали і наша «грумада» надсилає Вам «велику подяку». «Прометей» справляє сильне враження і, чого я не дуже чекав від нашої провінції, дуже подобається» [11; 29].

Життєвий та творчий шлях В. Розвадовського засвідчує його різноманітні таланти. Наприкінці каталогу «Опис картин народної вистави» за 1905 р. надруковано оповідь «Маляр». З огляду на виклад ідей можна припустити авторство самого В. Розвадовського. В ній йде мова про художника, який подорожуючи українськими селами малює з натури селян, одночасно розповідаючи їм про творчість видатних митців – І. Репіна, В. Верещагіна, А. Куїнджі. Починається й закінчується розповідь описом пейзажу – майстер живопису виступає й майстром слова: «Ласкаве сонце привітно усміхалося з ясного неба. Воно ж своїм промінням зігріє, усмішкою нудьгу й злість у серці розгоні і душу змучену приголубе. ...Зелена травинка тягнеться до нього з землі, пташки співом стрічають його. ...Сонце, зовсім сонне ховалося за виднокруг, стрілами розсипаючи прощальне проміння» [4; арк. 7; арк. 13 зв.]. Просвітницько-демократичні ідеї оповіді автор поєднує з художнім сприйняттям оточуючого світу.

Висновки. В. Розвадовський відіграв значну роль на ниві популяризації української культури та мистецтва своєю творчістю. Його звернення до національної тематики в пейзажному жанрі демонструє людину з високою національною гідністю. Навчання в Петербурзі та проживання в столиці Російської імперії не змінили його особистісної сутності. Він отримав академічні навички, опанував професійну майстерність, що наочно демонструють твори цього періоду. Проте тематичне спрямування його робіт мало яскраво виражений національний характер – у пейзажах, побутовому жанрі, відтворенні характерних етнографічних типажів. Українська тематика була провідною в його творчості петербурзького періоду. Зацікавленість українською культурою, народним мистецтвом, можливо, спонукали його до переїзду до Кам'янця-Подільського. Художник не замикався тільки на власній творчості, хоча й цього було б достатньо для ствердження української національної ідентифікації в імперській Росії. Проведення виставок, викладацька робота в художніх класах були спрямовані на ознайомлення та залучення до мистецьких досягнень саме народних, селянських верств населення.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні просвітницької та педагогічної діяльності митця та більш докладному аналізі його мистецької спадщини, що розкриє багатогранну особистість В. Розвадовського як талановитого художника та видатного організатора культурно-мистецьких заходів.

Список використаної літератури

1. *Вахрамеев О.* Сіач прекрасного і доброго / О. Вахрамеев // Образотворче мистецтво. – 1971. – № 5. – С. 28–29.
2. *Вдовенко В. М.* Творчість та педагогічна діяльність В. К. Розвадовського у Кам'янці-Подільському як поштовх для розвитку таланту молодих художників / В. М. Вдовенко // Мистецька спадщина Поділля у контексті полікультурного європейського простору : зб. наук. пр. за результатами Міжнар. наук.-практ. семінару. – Кам'янець-Поділ. : КПУ ім. І. Огієнка, 2010. – С. 35–39.
3. *Двилюк М.* Популяризатор українського мистецтва: присвяч. 140-й річниці від дня народж. В. Розвадовського / М. Двилюк // Галичина. – 2015. – 3 жовт.
4. *Каталог виставки картин для Подолії з обкладинкою Розвадовського В.К. та його рукописними правками. 1905* // Центр. Держ. архів-музей літ. і мистецтва (ЦДАЛМ). – Ф. 632. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 11.
5. *Коваленко О. М.* Перші народні пересувні виставки В.К. Розвадовського на Україні. 1904–1906 рр. / О. М. Коваленко // Укр. іст. журн. – 1968. – № 10. – С. 105–112.
6. *Овчаренко Л.* Народні виставки картин В'ячеслава Розвадовського (1904-1906) / Л. Овчаренко // Етнічна історія народів Європи. – 2014. – Вип. 43. – С. 52–59.
7. *Свідоцтво про закінчення педагогічних курсів при Академії мистецтв* // ЦДАЛМ. – Ф. 632. – Оп. 1. – Спр. 10. – Арк. 6.
8. *Паравійчук А. Г.* Кам'янець-Подільська художньо-промислова школа / А. Г. Паравійчук // Нар. творчість та етнографія. – 1984. – № 1. – С. 85–86.
9. *Прищепя О. П.* Виставкова й просвітницька діяльність художника В.К. Розвадовського як чинник формування міського культурного довкілля Правобережної України початку ХХ ст. / О. П. Прищепя // Інтелекція і влада. – 2015. – Вип. 33. – С. 220–237.
10. *Редакційні статті.* Вирізки з газети «Правда Востока». 1935–1940 // ЦДАЛМ. – Ф. 632. – Оп. 1. – Спр. 26. – Арк. 3.
11. *Репин и Украина.* Письма деятелей украинской культуры и искусства к Репину 1896–1927. – Киев : Изд-во Акад. наук Укр. ССР, 1962. – 211 с.

12. *Республіканська ювілейна Шевченківська виставка*. Каталог-путівник. – Київ, 1941. – 152 с.
13. *Розвадовська Т.В.* «Произведения художника Розвадовского Вячеслава Константиновича». Огляд. 1982 // ЦДАЛМ. – Ф. 632. – Оп. 1. – Спр. 34. – Арк. 74.
14. *Рябий М.* Дещо про Вячеслава Розвадовського / М. Рябий // Нар. творчість та етнографія. – 1972. – № 4. – С. 104–105.
15. *Свідощтво про нагородження Великою Бронзовою медаллю за успіхи з живопису* // ЦДАЛМ. – Ф. 632. – Оп. 1. – Спр. 11. – Арк. 2.
16. *Свідощтво про нагородження Малою Бронзовою медаллю за успіхи в рисунку* // ЦДАЛМ. – Ф. 632. – Оп. 1. – Спр. 11. – Арк. 2.
17. *Шулик А. Г.* Художньо-педагогічна діяльність митців-графіків Кам'янецьчини у XX ст. / А. Г. Шулик // Візуальні мистецтва. Серія «Мистецтвознавство»: наук. зап. – 2011. – № 2. – С. 187–192.

References

1. *Vaxramyeyev O.* Siyach prekrasnogo i dobrogo / O. Vaxramyeyev // *Obrazotvorche mystecztvo*. – 1971. – № 5. – С. 28–29.
2. *Vdovenko V. M.* Tvorchist ta pedagogichna diyalnist V.K. Rozvadovskogo u Kamyanci-Podilskomu yak poshtovx dlya rozvytku talantu molodyh xudozhnykiv / V. M. Vdovenko // *Mysteczka spadshhyna Podillya u konteksti polikulturnogo yevropejskogo prostoru*: zb. nauk. pr. za rezultatamy Mizhnar. nauk.-prakt. seminaru. – Kamyanec-Podilskii: KPNU im. I. Ogiyenko, 2010. – С. 35–39.
3. *Dvylyuk M.* Populyaryzator ukrayinskogo mystecztva: prysvyach 140-j richnyci vid dnya narodzh. Vyacheslava Rozvadovskogo / M. Dvylyuk // *Galychyna*. – 2015. – 3 october.
4. *Katalog vystavky kartyn dlya Podoliyi z obkladynkoju Rozvadovskogo V.K. ta jogo rukopysnymy pravkamy. 1905* // Centralnyj derzhavnyj arxiv-muzej literatury i mystecztva (CzDALM). – F. 632. – Op. 1. – Spr. 3. – Ark. 11.
5. *Kovalenko O.M.* Pershi narodni peresuvni vystavky V. K. Rozvadovskogo na Ukrayini. 1904-1906 rr. / O. M. Kovalenko // *Ukr. ist. zhurn.* – 1968. – № 10. – С. 105–112.
6. *Ovcharenko L.* Narodni vystavky kartyn Vyacheslava Rozvadovskogo (1904–1906) / L. Ovcharenko // *Etnichna istoriya narodiv Yevropy*. – 2014. – № 43. – С. 52–59.
7. *Svidocztvo pro zakinchennya pedagogichnyx kursiv pry Akademiyi mystecztv* // CzDALM. – F. 632. – Op. 1. – Spr. 10. – Ark. 6.
8. *Paravijchuk A. G.* Kamyanecz-Podilska xudozhno-promyslova shkola / A. G. Paravijchuk // *Narodna tvorchist ta etnografia*. – 1984. – № 1. – С. 85–86.
9. *Pryshhepa O. P.* Vystavkova i prosvitnyczka diyalnist hudozhnyka V. K. Rozvadovskogo yak chynnyk formuvannya miskogo kulturnogo dovkillya Pravoberezhnoyi Ukrayiny na pochatku XX st. / O. P. Pryshhepa // *Inteligenciya i vlada*. – 2015. – № 33. – С. 220–237.
10. *Redakcijni statii*. Vyrizky z gazety «Pravda Vostoka». 1935–1940 // CzDALM. – F. 632. – Op. 1. – Spr. 26. – Ark. 3.
11. *Repyn i Ukrayna*. Pysma deyatelej ukraynskoj kulturu y iskusstva k Repynu. 1896–1927. – Kyiv: Akad. nauk Ukr. SSR, 1962. – 211 s.
12. *Respublikanska yuvilejna Shevchenkivska vystavka*. Katalog-putivnyk. – Kyiv, 1941. – 152 s.
13. *Rozvadovska T.V.* «Prozvedenya xudozhnyka Rozvadovskogo Vyacheslava Konstantynovycha». Oglyad. 1982 // CzDALM. – F. 632. – Op. 1. – Spr. 34. – Ark. 74.
14. *Ryabyj M.* Desho pro Vyacheslava Rozvadovskogo / M. Ryabyj // *Narodna tvorchist ta etnografia*. – 1972. – № 4. – С. 104–105.
15. *Svidocztvo pro nagorodzhennya velykoju bronzovoyu medalyamy za uspixy z zhyvopysu* // CzDALM. – F. 632. – Op. 1. – Spr. 11. – Ark. 2.
16. *Svidocztvo pro nagorodzhennya maloyu bronzovoyu medalyamy za uspixy z malyunku* // *Tam samo*. – Ark. 2.
17. *Shulyk A.G.* Xudozhno-pedagogichna diyalnist mytciv-grafikov Kamyanechchyny u XX st. / A.G. Shulyk // *Vizual'ni mystecztva. Seriya «Mystecztvoznnavstvo»*: nauk. zap. – 2011. – № 2. – С. 187–192.

THE UKRAINIAN MOTIVES IN THE V. ROZVADOVSKY'S OEUVRE IN 1900-1905

Belichko Natalia, Ph.D. in History of Arts, Associate Professor,
National Academy of Visual Arts and Architecture, Kyiv

The review of publications about the organizational-exhibition and pedagogical activity of V. Rozvadovsky is given. The formation of his creative personality as an artist is considered. The article describes the landscapes of the initial oeuvre period, in particular, dedicated to the Ukrainian motifs. The landscapes on the Shevchenko theme from the collections of the National Museum of Taras Shevchenko in Kyiv, as well as portraits of the Kobzar are analyzed. The study also highlights the cooperation with an outstanding artist of the Ukrainian origin I. Repin in the organization of mobile folk exhibitions. The literary and educational activity of V. Rozvadovsky is accented. The artist's appeal to the depiction of the Ukrainian motifs in the initial, St. Petersburg period of the oeuvre as a manifestation of national self-consciousness, which later was continued in his cultural and artistic activity, is clarified.

Key words: landscape genre, T. Shevchenko, national motifs, art education, art and cultural activities.

UDC 75.04 (=161.2)(477) «1900/1905» Розвадовський

THE UKRAINIAN MOTIVES IN THE V. ROZVADOVSKY'S OEUVRE IN 1900-1905

Belichko Natalia, Ph.D. in History of Arts, Associate Professor,
National Academy of Visual Arts and Architecture, Kyiv

The aim of the article is to describe the period of the artist's rising, to determine the genre and thematic orientation of the early period of his oeuvre, to analyze the Ukrainian motifs in his paintings, to highlight the reflection of the national consciousness of a talented artist in his work.

Research methodology. The research uses a historical-cultural, artistic-stylistic, biographical method, the methods of art-study analysis and generalization.

Results. V. Rozvadovsky has played a significant role in the popularization of the Ukrainian culture with his own oeuvre. His appeal to the national theme in the landscape genre demonstrates a person of a high national dignity. Studying at the St. Petersburg Academy of Arts helped him to get academic skills, mastered professional skills. The Ukrainian motifs were a leading theme in his works during the St. Petersburg period. His further cultural and art activities, in particular, the conduct of mobile folk exhibitions, teaching in the art classes in Kamyanets-Podilsky were aimed at familiarizing and attracting the art achievements of the peasant population in particular.

Novelty. It is the first research where the archival data concerning the period of formation of the creative personality of the artist is provided: awards for successful studies, a diploma in obtaining the right to engage in teaching work. It describes the works of the period of his academic education, presents the description of the thesis of the lost diploma. The works of V. Rozvadovsky, stored in the National Taras Shevchenko Museum in Kyiv, are analyzed. The V. Rozvadovsky's cultural and educational activities are outlined.

The practical significance. The results of these studies can be used in the further studies on the Ukrainian art in the first half of the 20th century.

Key words: landscape genre, T. Shevchenko, national motifs, art education, art and cultural activities.

Надійшла до редакції 11.11.2017 р.

УДК 783.6(477.83)

РІЗДВЯНІ ПІСНІ ЯК ДЖЕРЕЛО ХОРОВИХ ОБРОБОК УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ
(КІНЕЦЬ ХІХ – СЕРЕДИНИ ХХ СТОЛІТТЯ)

Шкільник Богдан Стефанович, аспірант, Дрогобицький
державний педагогічний університет ім. І. Франка, м. Дрогобич
bogdan.shkilnik@ukr.net

Здійснено аналіз сучасного стану наукових досліджень українських про хорові обробки духовних пісень. Ці твори поки що не отримали кваліфікованої оцінки українських музикознавців. Лише окремі статті повністю присвячені обробкам духовних пісень, у т.ч. й ті, що стосуються музикознавчого аналізу хорових творів на теми Різдва Христового.

Розглянуто деякі питання інтерпретації поетичних текстів різдвяних пісень, їх релігійного, виховного та соціокультурного значення. Звернено увагу на першочергові завдання щодо проблемних питань у питаннях майбутніх досліджень хорових обробок різдвяних пісень.

Ключові слова: хорові обробки, духовна пісня, композитор, «Богогласник», колядка.

Постановка проблеми. Різдвяна пісня – одне з найяскравіших надбань української духовно-пісенної творчості XVII–XX ст. Виникнувши у добу Бароко під впливом західноєвропейської творчості, українська різдвяна пісня, яку приблизно з середини XIX ст. стали називати релігійною «колядкою», пройшла тривалий час свого розвитку від пісні анонімного походження до авторської (В. Матюк, О. Нижанківський, Й. Кишакевич та ін. композитори).

Важливим кроком щодо її популяризації стало те, що з кінця XIX ст. кращі музично-поетичні тексти різдвяних пісень розпочали обробляти для хорового виконавства спершу західноукраїнські композитори, а невдовзі і надніпрянські (О. Нижанківський, В. Матюк, С. Людкевич, К. Стеценко, О. Кошиць, М. Леонтович та ін.). Утім, і сучасні українські композитори почасти звертаються до давніх пластів української різдвяної пісенності, зокріма А. Гнатишин, М. Скорик, Л. Дичко, Б. Фільц, Г. Гаврилець, С. Стельмашук, В. Степурко, М. Гобдич, О. Мануляк, М. Ластовецький та ін. автори.

З початку XX ст. до текстів різдвяних пісень почали виявляти наукову увагу українські літературознавці, фольклористи та музикознавці. Проте системної, цілісної наукової оцінки й до сьогодні так і не маємо, попри те, що це питання вартує монографічного та дисертаційного досліджень. І це при тому, що різдвяні пісні користуються неабияким попитом у сучасному